

GRÖNSAKER

Av Arnold Lagerfjärd, Boden

När vi kom till Västra Bovallen vid Lule älv 1931 fanns inte en buske på hela gården. Det fanns ett träd, säger ett: Bakom bostadshuset, numera bagarstugan, fanns en stor rönn. Mot slutet av årtiondet skaffades avelssugor. Dom bökade i jorden runt rönnen. Efter några år var den död.

Min mamma tog en spade och gick till Kvarnbäcken. Hon kom hem med en liten spira till hägg samt en ormbunke. Sistnämnda avled omedelbart, medan häggen växte och växte och blev riktigt stor med åren.

Hos bönder fanns förstås alltid trädgårdsland. Trodde Ni! I vår trakt i Norrbotten var det åtminstone väldigt dåligt med den saken. Jag minns ett litet, litet land nedanför bagarstugan. Det var knappast mer än två meter långt och kanske en och en halv bredd. Vad som växte där minns jag inte men tror på morot och rödbeta och kanske ärter. Några salladsblad fanns då inte.

ÖVERHETEN INGRIPER

På sent 1900-tal läste jag i tidningen, att vårt styrande runt 1930-talet kommit på, att befolkningen på landet hade ensidig kost med föga grönsaker. Detta kom mig att koppla ihop med att en främmande dam dök upp hos oss i slutet av årtiondet. Det var hemkonsulenten fröken Astrid Hägglund från Gammelstad. Hon följde min moder som en skugga hela dagarna och antecknade exakt vad hon gjorde och vilken tid det tog. Det kallades tidsstudier. Mamma accepterade detta men tyckte mycket illa om när fröken Hägglund antecknade exakt tid när hon gick in på dass och lika exakt antecknade när hon kom ut därifrån.

Det ena ledde till det andra. Min mamma blev stor trädgårdsentusiast, så stor att hon något årtionde senare blev JUF-instruktör och reste vitt omkring och lärde ut trädgårdsodling. Det gjorde så småningom också min lillebror Bertil.

Men allt tar sin tid. Jag minns det speciella tillfälle när vi bänkade oss vid det stora klaffbordet i bagarstugan för att för första gången konsumera gröna blad. Det var spenat, omsorgsfullt kokt och i vitt spad eller sås. Någon större lycka gjorde det förstås inte, men med tiden skulle mycket förändras. Min far sa inget, men förmodligen tänkte han nånting.

Ganska sent i min mors levnadslopp talade hon om, att pappa var mycket rädd för att stekt kött skulle vara rått. Där fick jag plötsligt förklaringen varför stekt hjärpe inte var nån höjdare. Jag hade ju i min ungdom läst, att hjärpe skulle vara en delikatess. Men när min mor stekt dem så var de torra och hårda.

Det var inte bara grönsaker som kom på gården med fröken Hägglund. Hon ritade en trädgård med buskar och en berså i form av en vinkel med en rosenry i spetsen. Sen skulle det vara två ungerska syrener åt var sitt håll. De två första växer fortfarande hej vilt medan de två yttre avled tidigt. Rosenryn dog omkring 1990. Så bersån är ganska liten men har blivit en grillplats. I övrigt är det mängder av buskar och träd, blombänkar etc. Men nu har min fru tagit hand om odlingen. Och jag själv har planterat buskar och träd sedan mitten av 40-talet.

Numera också som skogsodling.

GAMMAL TRÄDGÅRDSODLING

Vid mor Brita Larsson Styfs föräldrahem i Forsträsk fanns nog någon trädgård, har min mor berättat. Likaså hos förvaltaren vid Svanö, Alarik Wallmark i Harads, där hon tjänade som ung. Hos de blivande svärföräldrarna i Östra Bovallen hade de nog bara rödbetor, de visste nog inte om annat. Mammans syster Ingeborg beställde morotsfrö av Gerda i Östra Bovallen. Hon kom med rödbetsfrö från Kooperativa i Svartlå!

Mamma berättar också om moderns rotsoppa. Hon kokade först kålrötter (de fanns alltså!) och la sen i fisk, som också fick koka. Spadet reddes med vetemjöl, som vispades ner med trävisp. Det blev små klimpar, som var mycket goda.

Kanske var prästgårdspigan FANNY Christina Vesterberg, som gifte sig med Arvid Lundqvist i Västra Bovallen, en aning mer avancerad i trädgårdskonsten? Hon hade ju jobbat i prästgården. Jag har kopia av en beställning hon gjort hos Andersons Fröhandel, Vaksalagatan 4, Uppsala:

Morötter, långa St Valerie	
Rapide	-:30
Rot- Bardoviker	-:20
Dill	-:15
Socketärter Färsk Biskmark	-:60
Spritärter, Roslagens	-:40

2 15

Handstilen är vacker men papperet är skadat. Allt har inte gått att läsa, och fel kan det ha blivit.

Det där med "Färsk Biskmark" tycker jag borde vara "Furst Bismarck", men så står det då inte.

Henna Stenman från Jokkmokk berättade år 1964, att under första världskriget såldes i butikerna torkade grönsaker i säckar. Det var nog kålrötter och morötter, kanske rovor. Det blev en mycket dålig soppa av detta.

Det kan jämföras med ett radioprogram, där man berättade, att vid tiden för revolutionen skickades järnvägsagnar med torkade grönsaker till svältande i bl. annat Kolari. Finnarna hade haft mycket svårt för att äta dessa grönsaker.

Ur tidningen Dalpilen 1892-06-17

Hittat av Bernt Rutström, Bodträskfors

Midnattssolen.

Turistföreningens styrelse upplyser den därom okunniga resande allmänheten, att man alls icke behöver resa till "Avasaksa" för att se midnattssolen.

Det kan man bekvämligare göra från t.ex. "Gellivara Dundret", dit man från Luleå kommer med järnväg på dagen.

Från "Dundret" visar sig solen över horisonten dygnet om under drygt fem veckors tid eller från omkring 5 juni till 10 juli.

I den del av Norrbottens län, som ligger norr om 67:e breddgraden, vilken stryker fram ett stycke söder om Gellivara, ser man midnattssolen nästan var som helst, där höga berg ej skymma utsikten mot norr.

Bland andra höjder, från vilka det egendomliga skådespelet kan iakttagas, nämnes Ananasse vid det bekanta "Harsprånget". Även söder om polcirkeln finnas berg, från vilka man kan se midnattssolen, såsom Lappberget i närheten av Över-Kalix kyrka, Klusåberget vid Lule älv, snett emot Edefors nya kyrka, och Galtis puouda vid nedre Hornavan.

